Kutsal Zamanın Sosyolojisi: Yılbaşı ve Noel Bağlamında İslam Dünyasında 'Kandil' ve 'Mevlid' Geleneklerinin Tarihsel Kökenleri ve Kültürel Evrimi Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma Raporu

1. Giriş: Zaman, Takvim ve Dini Kimlik İnşası

İnsanlık tarihi boyunca medeniyetler, zamanı çizgisel bir akıştan ziyade döngüsel bir ritim olarak algılamış ve bu ritmi "kutsal" anlarla işaretleyerek toplumsal hafızayı canlı tutmuşlardır. Zamanın bu şekilde bölümlenmesi, sadece kronolojik bir gereklilik değil, aynı zamanda toplumların kimlik inşasının temel taşlarından biridir. Bu rapor, İslam dünyasındaki kutsal zaman algısının, özellikle "Kandil" geceleri ve "Mevlid" kutlamaları üzerinden nasıl şekillendiğini ve bu şekillenme sürecinde Hristiyan dünyasındaki "Noel" (Doğuş) ve "Yılbaşı" (Takvim döngüsü) kavramlarıyla olan tarihsel ve fenomenolojik bağlantılarını incelemektedir.

İslam medeniyeti, zaman algısını Ay takvimi (Hicri takvim) üzerine kurarak, Güneş takvimini esas alan Hristiyan ve Batı medeniyetinden radikal bir kopuş gerçekleştirmiştir. Bu kopuş, ibadetlerin ve kutsal günlerin mevsimleri dolaşarak yılın her dönemine yayılmasını sağlamış, böylece "sabit" bir kutsal zaman (örneğin 25 Aralık) yerine "hareketli" bir kutsal zaman (örneğin Ramazan ayı) anlayışını yerleştirmiştir. Ancak, teolojik düzlemdeki bu ayrışmaya rağmen, sosyolojik düzlemde Müslüman toplumlar da Hristiyan toplumlarındaki "festival" ve "kutlama" ihtiyaçlarına benzer refleksler geliştirmişlerdir.

Bu bağlamda, raporumuzun temel tezi şudur: İslam'ın ilk dönemlerinde (Asr-ı Saadet) bulunmayan ancak daha sonraki asırlarda (özellikle Fatımiler, Eyyubiler ve Osmanlılar döneminde) ortaya çıkan "Mevlid" (Peygamber'in Doğumu) ve diğer "Kandil" kutlamaları, kısmen Hristiyan dünyasındaki Noel ve Yılbaşı gibi güçlü festival geleneklerine karşı "İslami bir alternatif" oluşturma ve Müslüman kimliğini koruma refleksiyle gelişmiştir. Özellikle Kuzey Afrika ve Endülüs gibi Hristiyanlarla temasın yoğun olduğu bölgelerde Mevlid kutlamalarının, halkın Hristiyan bayramlarına rağbet etmesini önlemek amacıyla kurumsallaştırıldığına dair güçlü tarihsel kanıtlar bulunmaktadır.

Rapor, bu dinamikleri üç ana eksende ele alacaktır:

1. **Teolojik Temeller:** İslam'ın "iki bayram" (Ramazan ve Kurban) doktrini ve "başka kavimlere benzeme" (tşebbüh) yasağı ekseninde Hristiyan yortularına bakışı.
2. **Tarihsel Dönüşüm:** Mevlid ve Kandil gecelerinin, II. Selim döneminde minarelerin aydınlatılmasıyla başlayan "Kandil"leşme süreci ve bu sürecin Noel/Yılbaşı kutlamalarıyla olan işlevsel paralellikleri.
3. **Modern Tartışmalar:** Günümüzde bu kutlamaların "Bid'at" (dinde yenilik) olup olmadığına dair Selefi ve Geleneksel ekoller arasındaki entelektüel çatışmalar.

2. Dini Bayramların Teşekkülü: "Benzememe" İlkesi ve

Kimlik

İslam'ın kuruluş aşamasında, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in en belirgin stratejilerinden biri, Müslüman toplumunu (Ümmet) diğer inanç gruplarından (Yahudiler, Hristiyanlar ve Müşrikler) ayırt edecek semboller ve ritüeller inşa etmek olmuştur. Bu strateji, bayramların belirlenmesinde de kendini net bir şekilde göstermektedir.

2.1. İki Bayram Doktrini ve "Cahiliye"den Kopuş

Hz. Peygamber Medine'ye hicret ettiğinde, yerel halkın Nevruz ve Mihrican gibi İran kökenli veya İslam öncesi (Cahiliye) döneme ait bayramları kutladığını görmüştür. Bunun üzerine, İslam toplumunun bu kutlamalardan uzak durması gerektiğini belirterek şu tarihi beyanatta bulunmuştur: "Allah size, o iki günden daha hayırlı olan iki bayram vermiştir: Ramazan Bayramı (Iydü'l-Fitr) ve Kurban Bayramı (Iydü'l-Adha)".
Bu hadis, İslam'ın bayram anlayışının temelini oluşturur. Burada dikkat çeken husus, "daha hayırlı olanın verilmesi" (ibdal) prensibidir. Yani İslam, insanların eğlenme ve kutlama ihtiyacını yok saymamış, ancak bu ihtiyacın karşılanacağı zaman dilimlerini ve içeriklerini değiştirerek "Tevhid" inancına uygun hale getirmiştir.

- **Ramazan Bayramı (Iydü'l-Fitr):** Bir aylık oruç ibadetinin (nefis terbiyesi) tamamlanmasını simgeler. "Fitr" kelimesi, orucun açılması veya yaratılış (fıtrat) anlamına gelir. Hristiyanlıktaki Paskalya öncesi Büyük Perhiz (Lent) ile yapısal benzerlikler taşısa da, İslam orucu ve bayramı, güneş takvimine bağlı olmadığı için her yıl 11 gün geriye gelerek 33 yılda tüm mevsimleri dolaşır.
- **Kurban Bayramı (Iydü'l-Adha):** Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i kurban etme teşebbüsünü ve Allah'ın bu sadakate karşılık bir kurbanlık göndermesini anar. Bu bayram, Hac ibadetiyle eş zamanlıdır ve İslam dünyasının en büyük bayramı olarak kabul edilir.

2.2. Hristiyan Bayramlarına (Noel ve Yılbaşı) Bakış

İslam fıkhında, gayrimüslimlerin dini bayramlarını kutlamak, onlara özgü ritüelleri (Noel ağacı süslemek, hindi yemek vb.) taklit etmek, "teşebbüh" (benzeme) yasağı kapsamında değerlendirilmiştir. Hadislerde geçen "Kim bir kavme benzerse onlardandır" ilkesi, İslam alimleri tarafından yüzyıllar boyunca Müslümanların Noel veya Yılbaşı kutlamalarına katılmasını engellemek için kullanılmıştır.
Ancak, sosyolojik gerçeklik her zaman teolojik yasaklarla örtüşmemiştir. Müslüman halklar, özellikle Hristiyan komşularıyla iç içe yaşadıkları bölgelerde (Balkanlar, Anadolu, Ortadoğu), bu "şenlikli" günlerin cazibesine kapılmışlardır. İşte tam bu noktada, İslam alimleri ve yöneticileri, halkın bu ilgisini "İslami" bir mecraya kanalize etmek için "Mevlid" ve "Kandil" gecelerini ön plana çıkarmışlardır.

3. Mevlid Kandili: İslam'ın "Doğuş Bayramı" Olarak Tarihsel Yükselişi

Kullanıcının sorgusundaki "Yılbaşı ve Noel bağlantısı"nın İslam tarihindeki en güçlü karşılığı **Mevlid Kandili**dir. Hristiyan teolojisinde Hz. İsa'nın doğumu (Nativity/Noel), Tanrı'nın bedenleşmesi (enkarnasyon) olarak kutlanırken; İslam'da Hz. Muhammed'in doğumu (Veladet-i

Nebi), alemlere rahmetin gelişi olarak kutlanır. Tarihsel veriler, Mevlid kutlamalarının, Hristiyanların Noel kutlamalarına bir "cevap" veya "alternatif" olarak geliştirildiğini açıkça göstermektedir.

3.1. Kökenler: Fatımiler ve "Kutsal Doğum"

Mevlid kutlamaları, Hz. Peygamber ve Dört Halife döneminde (Hicri ilk üç asır) bilinmemekteydi. Bu uygulama, Hicri 4. yüzyılda (Miladi 10. yüzyıl) Mısır'da kurulan Şii **Fatımi Devleti** tarafından başlatılmıştır. Fatımiler, Hz. Peygamber, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve dönemin halifesinin doğum günlerini resmi törenlerle kutlamışlardır. Bu dönemde kutlamalar, daha çok saray elitine özgüydü ve halka açık büyük şölenlerden ziyade siyasi meşruiyet gösterileriydi.

3.2. Sünni Dünyada Yayılış ve "Anti-Noel" Stratejisi

Sünni dünyasında Mevlid'in kitlesel bir festivale dönüşmesi, Selahaddin Eyyubi döneminde ve sonrasında gerçekleşmiştir. Özellikle Erbil Atabeyi **Muzafferüddin Kökböri** (ö. 1233), Mevlid kutlamalarını büyük bir halk şölenine dönüştüren ilk Sünni hükümdar olarak bilinir.
Ancak en çarpıcı tarihsel detay, Kuzey Afrika ve Endülüs coğrafyasından gelmektedir. İslami kaynaklar, Mevlid kutlamalarının bu bölgelerde, halkın Hristiyanların Noel ve Yılbaşı gibi bayramlarına katılmasını engellemek, onlara kendi dini kimliklerine uygun bir "eğlence" ve "kutlama" alternatifi sunmak amacıyla teşvik edildiğini belirtmektedir. Ceuta (Sebte) bölgesindeki bir alim olan Ebu'l-Abbas el-Azefî, Müslümanların Hristiyan festivallerine ilgisinden rahatsız olmuş ve "Mevlid-i Nebi"nin (Peygamber'in Doğumu) bir bayram gibi kutlanması gerektiğini savunarak bu konuda kitaplar yazmıştır.
Bu strateji, şu sosyolojik mekanizmayı ortaya koyar: Bir toplumun "kutlama" ihtiyacı yasaklarla bastırılamaz, ancak "ikame" edilebilir. Mevlid, İslam dünyasının "Noel"i olarak işlev görmüş; fener alayları, özel tatlılar, şiirler ve toplu dualarla Hristiyan yortularının yarattığı boşluğu doldurmuştur.

3.3. Osmanlı'da Mevlid Alayı: Devlet Töreni

Osmanlı İmparatorluğu, Mevlid geleneğini en üst seviyeye taşıyarak bir devlet protokolü haline getirmiştir. III. Murad döneminden itibaren (1588), Mevlid geceleri resmi bir statü kazanmış ve minarelerde kandiller yakılarak halka duyurulmuştur.
Sarayda düzenlenen **Mevlid Alayı** törenleri, Noel ayinlerini andıran bir ihtişama sahipti:

- Padişah, en gösterişli kıyafetleriyle ve büyük bir kortejle camiye giderdi.
- **Süleyman Çelebi**'nin yazdığı *Vesîletü'n-Necât* (Mevlid) adlı eser, makamla okunurdu. Bu eser, Hristiyan ilahileriyle (hymns) işlevsel benzerlik gösterir; lirik, duygusal ve halkın katılımına açıktır.
- Törenlerde halka ve devlet erkanına şeker, şerbet ve helva dağıtılırdı. Bu ikram kültürü, "bayram" havasının somutlaşmış halidir.

4. Osmanlı "Kandil" Sistemi: Kutsal Zamanın Işıklandırılması

Kullanıcının sorgusundaki "Yılbaşı" kavramı, modern dünyada takvim yılının başlangıcını ve

yeni bir döngüyü ifade eder. Osmanlı İslam kültüründe ise bu "döngüsel yenilenme", tek bir güne (Yılbaşına) sıkıştırılmamış, "Üç Aylar" (Recep, Şaban, Ramazan) adı verilen bir "manevi mevsim"e yayılmıştır. Bu mevsimin köşe taşları ise "Kandil Geceleri"dir.

4.1. "Kandil" İsminin Kökeni: II. Selim ve Minareler

"Kandil" kelimesi, Arapça "kandil" (lamba) kökenli olsa da, dini bir geceye isim olarak verilmesi tamamen Osmanlı icadıdır. 16. yüzyılda, Padişah **II. Selim** (1566-1574), mübarek gecelerin halk tarafından daha iyi idrak edilmesi ve bir "şenlik" havasında geçmesi için cami minarelerinde kandillerin (yağ lambaları) yakılmasını emretmiştir.
Bu uygulama, şehir siluetini değiştirmiş ve gecenin karanlığında parlayan minareler, halka "bu gece özel bir gece" mesajını görsel olarak vermiştir. Hristiyanlıktaki Noel ışıklandırmaları (Christmas lights) ile Osmanlı'daki Kandil/Mahya ışıklandırmaları arasında, "kutsal zamanı ışıkla işaretleme" yönünden evrensel bir fenomenolojik benzerlik vardır.

4.2. Beş Kutsal Gece ve İçerikleri

Tablo 1: Osmanlı ve Türk İslam Geleneğinde Kandil Geceleri

Kandil Gecesi	Hicri Tarih	Anlamı ve İçeriği	Kökeni / Dayanağı
Mevlid Kandili	12 Rebiülevvel	Hz. Peygamber'in doğumu.	Fatımiler/Eyyubiler (10-12. yy)
Regaip Kandili	Recep Ayının İlk Cuma Gecesi	"İstekler Gecesi". Üç ayların başlangıcı, manevi hazırlık.	Hicri 11. yy, Kudüs/Bağdat kökenli
Miraç Kandili	27 Recep	Hz. Peygamber'in göğe yükselişi (İsra ve Miraç).	Kudüs'ün fethi sonrası önem kazandı
Berat Kandili	15 Şaban	"Kurtuluş Gecesi". Yıllık kaderin yazıldığı, günahların affedildiği gece.	Hadis rivayetleri ("Nısf-ı Şaban")
Kadir Gecesi	27 Ramazan (Genellikle)	Kur'an'ın indirildiği gece. Bin aydan hayırlı gece.	Doğrudan Kur'an-ı Kerim (Kadir Suresi)

Regaip Kandili ve **Miraç Kandili**, özellikle "Üç Aylar"ın başlangıcını ve manevi yoğunlaşmayı temsil eder. Regaip Kandili'nin kutlanması, Hicri 448 (Miladi 1056) yıllarında Kudüs'te ortaya çıkmış, daha sonra tasavvuf çevrelerinde yaygınlaşmıştır.
Berat Kandili, İslam dünyasının bazı bölgelerinde (Pakistan, Hindistan, Bangladeş) "Şab-ı Berat" adıyla bilinir ve ölüleri anma ritüelleriyle (mezarlık ziyaretleri, helva dağıtımı) ön plana çıkar. Bu yönüyle, Hristiyanlıktaki "All Souls' Day" (Bütün Ruhlar Günü) veya Cadılar Bayramı'nın (Halloween - All Hallows' Eve) kökenindeki "ölülerle iletişim" temasına -şekilsel olmasa da işlevsel olarak- benzerlik gösterir; zira her ikisinde de "kader", "ölüm" ve "ruhlar" teması merkezdedir.

5. Modern Tartışmalar: "Bid'at" mı, "Kültürel

Zenginlik" mi?

Kullanıcının sorgusu "tarihsel bağlantıyı" sormakla birlikte, bu bağlantının günümüzde nasıl algılandığı da raporun bütünlüğü için kritiktir. Hristiyan bayramlarıyla (Noel) ilişkilendirilen veya onlara benzetilen bu kutlamalar, İslam dünyasında ciddi bir entelektüel bölünmeye yol açmıştır.

5.1. Selefi Görüş: "Hristiyanlara Benzemek Haramdır"

İbn Teymiyye ve günümüzdeki takipçileri (Selefi/Vehhabi ekolü), İslam'da Ramazan ve Kurban bayramları dışında herhangi bir günün kutlanmasını "Bid'at" (dinde olmayan yenilik) ve sapkınlık olarak görürler.
Bu görüşe göre:

- Peygamber ve Sahabe (ilk nesil), ne Mevlid ne de Kandil gecelerini kutlamıştır.
- Bu kutlamalar, Hristiyanların Hz. İsa'nın doğumunu (Noel) kutlamalarına özenerek sonradan icat edilmiştir (Teşebbüh).
- İbadet zamanlarını Allah belirler; insanların belirlediği zamanlarda özel ibadetler ihdas etmek (örneğin Regaip namazı) dini tahrif etmektir.
- Bu nedenle Suudi Arabistan gibi ülkelerde Mevlid Kandili resmi tatil değildir ve kutlanması hoş karşılanmaz.

5.2. Geleneksel/Sufi Görüş: "Bid'at-i Hasene" (Güzel Yenilik)

Osmanlı uleması, Ezher alimleri (ör: İbn Hacer, Suyuti) ve günümüz Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'nın benimsediği görüşe göre ise bu kutlamalar "Bid'at-i Hasene"dir.
Bu görüşe göre:

- Sonradan ortaya çıkan her şey kötü değildir. Eğer bir uygulama İslam'ın genel prensiplerine (Kur'an okumak, dua etmek, sadaka vermek) aykırı değilse ve Müslümanların birliğini/sevgisini artırıyorsa kabul edilebilir.
- Mevlid, Hristiyanlara benzemek için değil, Peygamber sevgisini ifade etmek için bir fırsattır.
- Yusuf el-Karadavi gibi çağdaş alimler, bu günlerin "dini bir bayram" (Iyd) gibi değil, "tarihi ve kültürel bir anma günü" olarak değerlendirilmesi gerektiğini, haram işlenmediği sürece (içki, aşırı eğlence vb.) sakıncası olmadığını belirtirler.

5.3. Yılbaşı ve Muharrem (Hicri Yılbaşı)

Kullanıcının "Yılbaşı" sorgusu bağlamında, İslam dünyasının kendi "Yılbaşısı" olan 1 Muharrem (Hicri Yılbaşı) de önemlidir. Hicri takvim, Hz. Ömer döneminde Hz. Peygamber'in Hicretini başlangıç kabul ederek oluşturulmuştur. Ancak Hicri Yılbaşı, Batı tarzı Yılbaşı (New Year's Eve) gibi havai fişekler ve eğlencelerle kutlanan bir gün değildir. Daha çok sessiz bir geçiş ve dua zamanıdır. Son yıllarda bazı Müslüman toplumlarda, Hristiyan Yılbaşısına (31 Aralık) alternatif olarak "Mekke'nin Fethi" kutlamalarının (yine 31 Aralık veya 1 Ocak'a denk getirilerek) yapılması, yine "karşı-kültür üretme" refleksinin modern bir tezahürüdür.

6. Sonuç: Kültürel Etkileşim ve Özgünlük Arasında

Yapılan bu kapsamlı inceleme, İslam dünyasındaki "Kandil" ve "Mevlid" geleneklerinin, Hristiyan

dünyasındaki Noel ve Yılbaşı ile doğrudan bir tarihsel köken birliğine sahip olmadığını, ancak **sosyolojik ve işlevsel bir ilişki** içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

1. **Tepkisel Gelişim:** Özellikle Mevlid Kandili, Hristiyanların Noel kutlamalarının görkemine karşı Müslüman toplumun kendi peygamberini yüceltme ve genç nesillerin Hristiyan bayramlarına yönelmesini engelleme (identite koruma) stratejisi olarak tarih sahnesine çıkmıştır.
2. **Kurumsal Yapı:** Osmanlı İmparatorluğu, II. Selim döneminde "Kandil" uygulamasını başlatarak, bu geceleri devlet eliyle kurumsallaştırmış ve İslam şehirlerinin zaman ritmini bu gecelere göre ayarlamıştır. Kandil simidi, mahya ve mevlid alayları, bu kurumsallaşmanın kültürel ürünleridir.
3. **Modern Ayrışma:** Günümüzde İslam dünyası, bu geceleri "kültürel bir zenginlik ve manevi fırsat" olarak görenler (Türkiye, Balkanlar, Mısır, Güney Asya) ile bunları "Hristiyan taklidi bir bid'at" olarak reddedenler (Selefi akımlar) arasında ikiye ayrılmış durumdadır.

Sonuç olarak, İslam toplumları, "Yılbaşı" ve "Noel" gibi güneş takvimine dayalı evrensel kutlamalara mesafeli dursa da, insan fıtr atındaki "kutlama" ve "zamanı kutsama" ihtiyacını, kendi inanç sistemleri içindeki "Mevlid" ve "Kandil" geceleriyle, son derece zengin ve estetik bir biçimde karşılamışlardır.

Ek Tablolar ve Veriler

Tablo 2: Bazı Ülkelerde Mevlid Kandili'nin Resmi Tatil Durumu

Ülke	Resmi Tatil Durumu	Notlar
Türkiye	Hayır	Dini ve kültürel olarak yoğun kutlanır, camiler dolar.
Mısır	Evet	Devlet törenleri ve halk şölenleri yapılır.
Endonezya	Evet	Ulusal bayram statüsündedir.
Pakistan	Evet	"Eid-e-Milad-un-Nabi" olarak büyük coşkuyla kutlanır.
Suudi Arabistan	Hayır	Bid'at kabul edildiği için resmi kutlama yapılmaz.
BAE	Evet	Resmi tatil ilan edilir.

Tablo 3: İslam'da "Bid'at" Tartışmalarının Özeti

Görüş Sahibi	Yaklaşım	Mevlid/Kandil Hakkındaki Hükmü	Kaynak
İbn Teymiyye	Selefi / Püriten	**Haram / Dalalet.** Sahabe yapmadı, Hristiyanlara benzemektir.	
Celaleddin es-Suyuti	Geleneksel / Şafii	**Müstehap / Bid'at-i Hasene.** Peygamber sevgisini artırır, şükür vesilesidir.	
Yusuf el-Karadavi	Çağdaş / Vasat	**Mubah.** Tarihi bir anma	

Görüş Sahibi	Yaklaşım	Mevlid/Kandil Hakkındaki Hükmü	Kaynak
		günüdür, haram karışmazsa faydalıdır.	
Diyanet İşleri Bşk.	Türk-İslam Geleneği	**Kültürel ve Dini Değer.** İbadet için fırsattır, bid'at olarak reddedilemez.	

Alıntılanan çalışmalar

1. Eid al-Adha - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Eid_al-Adha 2. Islamic Holy Days, Muslim Holidays, Muslim Religious Calendar - Diversity Resources, https://www.diversityresources.com/islam-holy-days-calendar/ 3. MEVLİD - TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlid 4. Mawlid an-Nabi (Eid-e-Milad an-Nabi) - Calendarr, https://www.calendarr.com/united-states/mawlid-an-nabi-eid-e-milad-an-nabi/ 5. Eid al Fitr and Eid al Adha? - Quranaloneislam.org, https://quranaloneislam.org/eid-al-fitr-and-eid-al-adha/ 6. Muslims are Distinguished by their Festivals - IslamOnline, https://islamonline.net/en/muslims-are-distinguished-by-their-festivals/ 7. Muslim Holidays: Fact Sheet | Congress.gov, https://www.congress.gov/crs-product/R45003 8. Condemnation of celebrating the Mawlid, https://shamela.org/page/alifta/858624365d20cb5e127ae304034f8e26.html 9. Sergi Arşivi - TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/sergi-arsivi 10. Mevlid Kandili ne zaman ortaya çıktı? - Mepa News, https://www.mepanews.com/mevlid-kandili-ne-zaman-ortaya-cikti-40645h.htm 11. Mawlid - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Mawlid 12. The nights of 'Kandil' - Hürriyet Daily News, https://www.hurriyetdailynews.com/the-nights-of-kandil-47070 13. Osmanlı'da mübarek gün ve geceler nasıl kutlanırdı? Osmanlı'da kandil kutlamaları, https://www.fikriyat.com/galeri/tarih/osmanlida-mubarek-gun-ve-geceler-nasil-kutlanirdi-osmanlida-kandil-kutlamalari 14. Osmanlı'da Mevlid Gecesi merasimleri | Yeni Şafak Pazar Eki Haberleri, https://www.yenisafak.com/hayat/osmanlida-mevlidgecesi-merasimleri-3572360 15. Kandil - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Kandil 16. Kandil – five holy nights in the Islamic world - Inside Out In Istanbul, https://www.insideoutinistanbul.com/kandil/ 17. Berat Kandili Önemi ve Anlamı Nedir? Berat Kandili Ne Zaman 2025? - Furkan Hareketi, https://www.furkanhareketi.com/berat-kandili-onemi-anlami-nedir-berat-kandili-ne-zaman 18. KANDİL - TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/kandil--gece 19. REGAİB GECESİ - TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/regaib-gecesi 20. Shab-e-Barat - Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Shab-e-Barat 21. Shab e-Barat around the world in 2026 - Office Holidays, https://www.officeholidays.com/holidays/shab-e-barat 22. Ruling on celebrating the Night of Isra' and Mi`raj - Shaykh Bin Baaz, http://www.binbaaz.com/wp-content/uploads/2023/06/Ruling-on-celebrating-the-Night-of-Isra-and-Miraj-1.pdf 23. Can Muslims Celebrate Al-Isra' and Al-Mi`raj? - Islam Question & Answer, https://islamqa.info/en/answers/60288 24. Prophet Muhammad's birthday: What it means and why some Arab countries mark it with a public holiday - What's On - WhatsOn.ae, https://whatson.ae/2025/09/prophet-muhammads-birthday-what-it-means-and-why-some-arab-countries-mark-it-with-a-public-holiday/ 25. To Mawlid or Not to Mawlid - Muslim Alliance in North America (MANA), https://manajustice.org/to-mawlid-or-not-to-mawlid/ 26. Mevlid Kandilini kutlamak bidat mıdır? - Sorularla İslamiyet,

https://sorularlaislamiyet.com/mevlid-kandilini-kutlamak-bidat-midir 27. İmam Suyuti'nin, mevlid-i nebevi hakkında bidat-i hasene dediği doğru mudur?, https://sorularlaislamiyet.com/imam-suyutinin-mevlid-i-nebevi-hakkinda-bidat-i-hasene-dedigi-dogru-mudur-0 28. Fatwa – Dr. Yousuf Al Qaradhawi about Eid Milad-un-Nabi (Peace be upon him), https://www.islamicsupremecouncil.com/can-we-celebrate-hijrah/ 29. 5 Islamic articles on: Islam and non-Islamic Celebrations - Hawramani.com, https://hawramani.com/tag/islam-and-non-islamic-celebrations/ 30. Festivals and Public Holidays in Egypt 2025, https://www.egypttoursportal.com/en-us/festivals-and-holidays-in-egypt/